

*Prof. H. Märsile
Kroonvere
Meerwal*

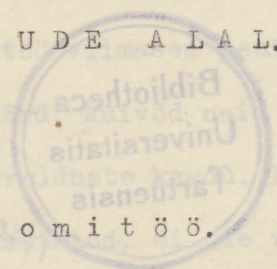
*Wird Diplomarbeit
am 3. VI. 1942
A. M. M.*

**R. V.
TARTU ÜLIKOOLA
ÕIGUSTEADUSKOND
2. juunol 1942
№ 143
TARTU**

*2VI42
Diplomitöö
473634*

*1.A
8091*

MAKSUSTAMIS - JA ÕIGUSKAITSE -
MENETLUS LINNAOMAVALITSUSE
MAKSUDE ALAL.

Diplomitöö.

Reinhold VI LG A TS.
Stud. jur. Matr. 12756.

Pärnu, 1942.

*Lõpetanud 9. juunol 1942. a
õigusteaduskonnas.*

S a a t e k s

Käesolevas töös on linnaomavalitsuse maksustamis-, ja õiguskaitsemenetlust käsitletud nii nagu see kehtis meil kuni 21. juunini 1940. a. Bolshevikkude aegseid muudatusi ei ole üldse käsitletud, sest neid teostati ainult endise korra plaanikindlaks lõhkumiseks.

Peale bolshevikkude võimu kukutamist tehtud muudatused on kokkuvõtlikult toodud töö viimases peatükis. Muudatused on märgitud siin ainult niivõrd, kui võid neid saab kontrollida avaldatud määruste ja korralduste kaudu. Internsetele korraldustele, kuigi neid on kasutatud, ei ole viidetud, sest need ei kuulu avalikkusele teadmiseks ja nendele ei saa toetuda ei vaide- ega administratiivse kaebemenetluse teostamisel.

§ 7. Õiguskaitseorganid	34
§ 8. Vaidemenetlus	Autor. 42
§ 9. Administratiivne kaebemenetlus	45
§ 10. Õiguskaitse administratiivkohtu korras	48
§ 11. Muudatused linnaomavalitsuse maksustamis- ja õiguskaitseorganites	49
§ 12. Muudatused maksustamis- ja õiguskaitsemenetluses	53
Õigustatud teosed ja allikad	56

	Sisukord.	lk.
	Saateks.	2
	Sisukord	3
	Lühendeid	4
1.	peatükk. Linnaomavalitsuse maksundusõigus	5
	§ 1. Linnaomavalitsuse vormalise maksundusõiguse probleemistik	5
	§ 2. Linnaomavalitsuse maksundusõiguse normistik	13
2.	peatükk. Maksustamismenetlus.	15
	§ 3. Maksustamisorganid	15
	§ 4. Ammendusmenetlus	23
	§ 5. Tuvastusmenetlus	26
3.	peatükk. Õiguskaitsemenetlus	31
	§ 6. Õiguskaitse teostamise viisid	31
	§ 7. Õiguskaitseorganid	34
	§ 8. Vaidemenetlus	42
	§ 9. Administratiivne kaebemenetlus	46
	§10. Õiguskaitse administratiivkohtu korras	48
4.	peatükk. Eesti Omavalitsuse loomine ja sellest tingitud muudatused	49
	§11. Muudatused linnaomavalitsuse maksustamis- ja õiguskaitseorganites	49
	§12. Muudatused maksustamis- ja õiguskaitsemenetluses	53
	Osundatud teosed ja allikad	55

Lühendeid.

- AKK - Administratiiv-kohtu kord.
AMS - Administratiivmenetluse seadus.
AB - Amtsblatt des Generalkommissars in Reval.
AT - Ametlik Teataja.
KS - Kohtute seadustik.
LS - Linnaseadus.
MS - Maakonnaseadus.
PS - Eesti Vabariigi Põhiseadus.
RT - Riigi Teataja.
SK - Seaduste kogu.
TMS- Tulumaksuseadus.
TrMS- Trahterimaksu seadus.
ÄMS - Ärimaksuseadus.

¹ Vt. Linnaseadus, RT 1938, 43, 454; 1939, 54, 566;

² Ib., 511.

raha - vahendusel. Saagu võibelda, et linnaomavalitsuse
ülesannete teostamine tingibki linnaomavalitsuse rahalise
toetamise. Kaasajal 1. peatükk. omavalitsuse temale vajaliku
raha väga mitme Linnaomavalitsuse maksundusõigus.

1/ ta saab summasid varade §1. ettevõtete rakendamise taga-

ärjel² Linnaomavalitsuse vormalise maksundusõiguse

2/ ta määrab karistust probleemistik. sumist anda heaks /raha-

Linnaomavalitsuse kui kohaliku omavalitsuse ülesanneteks.
on linna administratiivpiires kohaliku valitsemisala korralda-
mine ja kohalikkude elualade arendamine¹. Selle üldsätte täp-
sustamiseks on IS toodud linnaomavalitsuse pädevusse kuuluva-
te ülesannete üksikasjalik loend². Mainitud loendi lähemal
vaatlusel selgub, et nende ülesannete täitmine eeldab inim-
tööjõu kasutamist, varade ja ettevõtete rakendamist jne., mis
omakorda paratamatult tingivad kulutusi. Kulutuste vajadusi
rahuldatakse kaasaja majanduskorras ostujõu ekvivalendi -

¹ Vt. Linnaseadus, RT 1938, 43, 404; 1938, 59, 566;
§ 10.

² Ib., §11.

raha - vahendusel. Seega võib öelda, et linnaomavalitsuse ülesannete teostamine tingibki linnaomavalitsuse rahalise teotsemise. Kaasajal hangib linnaomavalitsus temale vajaliku raha väga mitmesugusel viisil, nagu:

- 1/ ta saab summasid varade ja ettevõtete rakendamise tagajärjel³;
- 2/ ta määrab karistustena summade tasumist enda heaks /raha-trahvid/⁴;
- 3/ ta nõuab rahalisi tasusid mitmesuguste temale kuuluvate seadendite sunnilise või vabatahtliku kasutamise eest /sundtasud ehk tasumaksud/⁵;
- 4/ ta kohustab isikuid tasuma summasid juhul, kui viimaste algatusel või huvides võetakse ette haldustoiminguid /lõivud/⁶;
- 5/ ta kohustab oma võimule alluvaid isikuid t a s u m a

³ Ib., § 174, 175.

⁴ Ib., § 186, 187, 212 jt.

⁵ Ib., § 28 p.16, 276, 277, 280, 281. 283, 287, 289.

⁶ Ib., § 330 - 332.

summasid igasuguse vastutasu eelduse ta, vastavalt seadustes püstitatud kohustuse tekkimise tingimustele /maksud/⁷:

Ühel või teisel teel hangitud summasid nimetatakse omavalitsuse tuluks ja nende summade hankumist - tulude hankimiseks⁸. Peale selle hangib linnaomavalitsus omale vajalikke summasid veel laenamise teel isikult, asutistelt ja ka riigilt. Kõik toimingud, mis on seoses linnaomavalitsuse kulude sooritamisega, tulude ja laenude hankimisega ning varade ja ettevõtete rakendamisega, moodustavad linnaomavalitsuse varalise teotsemise. Kogu seda teotsemist korraldavat õigust nimetatakse finantsõiguseks⁹.

Finantsõigus, nagu iga eriala-õigus, kujutab endast õigusnormide süsteemi. Eeltoodud kirjelduse põhjal võime finantsõiguses eristada järgmisi alasid:

- 1/ õigust, mis korraldab kulude sooritamist ehk kuludeõigust;
- 2/ õigust, mis korraldab tulude hankimist ehk tulude-

⁷ Ib., ptk. 6, alajaotus 3.

⁸ Vt. J. Vaabel, Sissejuhatus finantsõigusteadusse, Tartu, 1939, lk. 13.

2/ õigus; ~~mis loovad põhitaotluslik-~~

3/ õigust, mis käsitleb laenude hankimist ja sellega pides-
tuvate kohustuste täitmist ehk laenudeõigus;

4/ õigust, mis korraldab linnaomavalitsuse varade ja ette-
võtete rakendamist ehk varade ja ettevõtete õigus¹⁰.

Iga loendatud õigusala evib oma kindla põhitaotluse, millega
pidestuvad kohustused ja õigused moodustavad põhitaotluslik-
ke õigussuhteid. Nende õigussuhete korraldamine moodustabki
vastava õigusala tuuma. Kuid sellega on seoses veel teissu-
guse loomuga õigusi ja kohuseid - nimelt sääraseid, millede
sihiks on ainult eelmainitud õiguste ja kohuste täit-
mise kindlustamine või nende teos-
tamise korraldamine. Viimati mainitud õi-
guste ja kohuste korraldamine moodustab õigusala põhitaot-
luste teostamiseks vajaliku vormilise liisandi.

Eeltoodu põhjal jagatakse teaduslikul vaarlusel norme
kahte liiki:

~~1/ kohustuslik ja selle sisse,~~

⁹ Tuleb meeles pidada, et finantsõiguse
mõiste on laiem - ta ei korralda üksi omavalitsu-
se vaid ka riigi varalist teotsemist - vt. J.Vaabel,
op. cit., lk.11.

¹⁰ Vt. J.Vaabel, op.cit., lk. 139.

1/ materjaalse teks - mis loovad põhitaotluslikke kohustusi ja õigusi omavalitsuste tulude, kulude, laenude, varade ja ettevõtete alal;

2/ vormalise teks - mis korraldavad materjaalsetest finantsõiguslikest normidest olenevate põhitaotluslike õiguste ja kohustuste selgitamist, täitmist ja järelevalvet ning neid haldustoiminguid täitvaid organeid.¹¹

Eeltoodu tõttu jagunevad ka meid huvitavad tulude hankimist korraldavad normid materjaalse teks ja vormalise teks.

Tähtsama tululiigina esinevad kaasajal maksud. Makse käsitlev maksundusõiguse normistik on väga laialdase mahuga ja konstruktsioonilt teravalt omapärane, nii et teda võib käsitleda koguni finantsõiguse iseseisva distsipliinina. Maksundusõiguse materjalsed normid käsitlevad järgmisi probleeme:

1/ maksukohustust ja selle sisu,

2/ maksukohustuse tekkimist,

¹¹ Vt. J.Vaabel, *op. cit.*, lk. 140. - J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, Tartu, 1934, lk. 45 jj.

- 3/ maksukohustuse muundamist,
- 4/ maksukohustuse lõppemist ja
- 5/ vastutust.

Seevastu maksundusõiguse v o r m a a l s e d normid käsitlevad:

- 1/ maksustamisorganite ja maksustamismenetluse ning
- 2/ õiguskaitseorganite ja menetluse probleeme¹².

Omalt ilmelt jagunevad maksundusõiguse v o r m a a l s e d normid v i i d e liiki:

- 1/ organisatoorseks,
- 2/ maksustamismenetlust korraldavateks,
- 3/ õiguskaitsemenetluse,
- 4/ karistusmenetluse ja
- 5/ sooritusmenetluse normideks¹³.

Esimese liigi normid korraldavad m a k s u- ja m a k s u k a e b e a s u t i s t e o r g a n i s a t s i- o o n i, s.o. vastavate asutiste ehitist, asjade allumust ametisikute taandumist ja taandumist¹⁴.

¹² Vt. J.Vaabel, Sissejuhatus finantsõigusteadusse, op. cit., lk. 153.

¹³ Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, op. cit., lk. 58 jj.

Teiese liigi normid jagunevad sisuliselt kaheks erili-
seks menetluskorraks:

a/ ammundusmenetluse normid - käsitlevad maksuasutistele
vajalikkude teadete hankimist
või järelevalve võimaldamist
maksuolmastikkude esiletuleku
ja maksukohuslaste üle;

b/ tuvastusmenetluse normid - käsitlevad andmete
hankimist maksustamisaluse
kohta, nende andmete hindamist, nende põhjal
maksu määramist, otsuse vormu-
leerimist ning teatamist asjaosalis-
tele üksikuil konkreetseil maksustamisjuhtumel¹⁵.

Kolmanda liigi normid jagunevad kaheks eriliseks menet-
luskorraks:

a/ vaidemenetluse normid - käsitlevad vaide esitamist
maksu määravale asutisele palvega, võtta asi ümberotsus-
tamisele;

¹⁴ Ib., lk. 60.

¹⁵ Ib., lk. 60 jj.

b/ administratiivse kaebemenetluse normid - korraldavad õiguskaitset erikaebeasutiste kaudu, s.o. kaebuste esitamise tingimust ja korda, selle arutamise käiku ja otsustamise korda¹⁶.

Neljanda liigi normid korraldavad süütegude jälitamist, juurdlemist, trahvi määramist administratiivkorras ja õiguskaitset sel puhul¹⁷ ning viienda liigi normid - maksude sissenõudmist sunniviisiliselt juhtumil, kui maksukohuslane ei täida kohustust vabatahtlikult seaduses määratud tähtajaks¹⁸.

¹⁶ Ib., lk. 63.

¹⁷ Ib., lk. 64.

¹⁸ Ib., lk. 64.

§ 2.

Linnaomavalitsuse maksundusõiguse
normistik.

PS säte " ... on õigus seaduse alusel ... võtta makse ..." ¹⁹

määrab linnaomavalitsuse ülesannete ringi maksundusõiguse alal väga üldiselt jättes kogu lähema korralduse seaduse hooleks. Väljend " võtta maksu" tähendab linnaomavalitsuse õigust:

- 1/ esitada kodanikele maksunõudmist,
- 2/ määrata maksu haldusaktiga ja
- 3/ korraldada maksu sissenõudmist ²⁰.

Kogu selle sätte eriline tähendus seisab aga just selles, et ta kindlustab linnaomavalitsusele õiguse maksutuludele, sest ta kohustab seadusandlust andma seadust, mis õigustaks linnaomavalitsust makse võtma. Kuna linnaomavalitsuse maksundusõigus korraldatakse lähemalt seadusega, siis kehtib ka siin se a-

¹⁹ Vt. Eesti Vabariigi Põhiseadus, SK I 1938, 1,1, §124 lg.2.

²⁰ *muu* Ib., §29 lg.1.

d u s l i k k u s e põhimõte ²¹.

Linnaomavalitsuse v o r m a a l s e t maksundusõigust käsitlev normistik on koondatud linnaomavalitsust korraldavasse IS, nimelt "Linnaomavalitsuse majapidamise" peatüki "Maksude määramise ja sissenõudmise korra" alljaotisse ²². Arvesse võttes, et selles alljaotises on paljud maksustamise ja õiguskaitsese küsimused lahendatud liiglühidalt ja katkendlikult, siis osutuvad erilist konstruktiivset tähendust veel:

- 1/ IS teistes peatükkides esinevad normid ²³;
- 2/ Administratiivmenetluse seadus ²⁴;
- 3/ Administratiiv-kohtu kord ²⁵;
- 4/ Siseministri poolt antavad määrused ²⁶;
- 5/ riigimaksude seadused mis määravad linnaomavalitsusele osa vastava maksu tuludest või võimaldavad määrata riigimaksudele lisemaksu linnaomavalitsuse heaks ²⁷.

²¹ Vt. Eesti Vabariigi Põhiseadus, op.cit., § 29 lg.1.

²² Vt. IS, op.cit., ptk. 6, alljaotis 28.

²³ Ib., §15, 28 p.5, 104 p.6.

²⁴ Vt. RT 1936, 4, 25; 1938, 37, 332.

²⁵ Vt. RT 1919, 10, 23; 1929, 16, 110; 1932, 17, 127; 1934, 29, 257.

²⁶ Vt. IS, op.cit., §394 p. 7.

²⁷ Vt. TMS §91, TrMS §10 ja AMS §40 ja 112.

2. peatükk.

Maksustamismenetlus.

§ 3.

Maksustamisorganid.

Enne kui asuda maksustamismenetluse osiste, ammundusmenetluse ja tuvastusmenetluse, üksikasjalikule vaatlusele tuleb selgitada, missugused linnaomavalitsuse organid teostavad maksustamismenetlust, kusjuures tuleb üksikasjalikult käsitleda vastavate organite:

- 1/ korraldust,
- 2/ pädevust ja
- 3/ teotsemise takistusi.

Vastavalt IS sätetele on maksustamismenetlust teostavaks organiks linnaomavalitsus²⁸. Et osundatud tuvastus ei selgita lähemalt linnaomavalitsuse, kui linnaomavalitsuse organi, korraldust, siis tuleb see selgitada teiste IS sätete põhjal.

²⁸ Vt. LS, *op.cit.*, §333.

Linnavalitsus, kui linnaomavalitsuse organ, moodustub pealinnas ja esimese ning teise astme linnades l i n n a - p e a s t, resp. ülemlinnapeast, ja l i n n a n õ u n i - k e s t ²⁹, kuna kolmanda astme linnades asendab teda l i n n a p e a või l i n n a v a n e m isiklikult või koos a b i l i n n a p e a või a b i l i n n a v a n e - m a g a ³⁰. Toodust selgub, et pealinnas ja esimese ning teise astme linnades on linnavalitsus k o l l e g i a a l n e l i n n a o m a v a l i t s u s e o r g a n, kuna kolmanda astme linnades esineb ta k o l l e g i a a l s e o r g a - n i n a a i n u l t t e a t u d k o n k r e e t s e t e k ü s i m u s t e l a h e n d a m i s e l. Selle kollegiaalse organi koosolekud kutsub kokku ja juhatab linnapea ³¹. Sättest, et linnavalitsuse koosolek on otsusevõimeline, kui sellest võtavad osa:

- 1/ pealinnas ja esimese astme linnades l i n n a p e a ja vähemalt 2 linnanõunikku;
- 2/ teise astme linnades l i n n a p e a ja vähemalt üks

²⁹ *Ib.*, §93.

³⁰ *Ib.*, §81, 88, 89.

³¹ *Ib.*, §66 ja 109.

linnanõunik³² järeldub, et linnavalitsuse keskseks kujuks on linna-
pea. Sama tõendab ka see, et linnavalitsuse koosoleku ot-
sustamisele kuuluvad asjad otsustatakse häälteena-
musega, kuid häältepoolnemisel otsus-
tab koosoleku juhataja, s.o. linnapea hääle³³. Lin-
napea teatud kordadel isegi asendab linnavalitsust, sest
juhtudel, kui asjaolud ei kannata viivitust ning ei ole võima-
lik linnavalitsuse koosolekut kokku kutsuda, otsustab
linnavalitsuse võimkonda kuuluva
asja linnapea, teatades sellest järgmisel linna-
valitsuse koosolekul³⁴. Veelgi enam, linnapea on varustatud
teatud mõttes veto õigusega, sest tal on õigus sei-
ma panna linnavalitsuse otsuseid,
kui ta leiab, et need on vastuolus seadusega või kahjulikud
linnaomavalitsuse või üldsuse huvidele ja esitada asi Sise-
ministrile otsustamiseks³⁵. Toodust selgub, et linnavalitsus

³² *Ib.*, §108.

³³ *Ib.*, §110.

³⁴ *Ib.*, §111.

³⁵ *Ib.*, §112.

on juhi printsiibile rajatud kolleegiaalne organ, mille täieõiguslikuks juhtjaks on linnapea.

Maksustamise alal kuulub linnavalitsuse pädevusse maksude määramine maksukohuslastele vastavalt seadustele ja linnavolikogu otsustele³⁶. Linnavalitsuse pädevusse kuuluvate üksikute alade lähem juhtimine teostub:

1/ pealinnas ja esimese astme linnades linnavalitsuse osakondade kaudu, milliste juhatajaks võivad olla ainult linnapea, abilinnapea ja linnanõunikud, kusjuures osakondade arv ja tööjaotus nende vahel määratakse linnavalitsuse töökorraga³⁷.

2/ teise astme linnades võidakse linnavalitsuse töökorra alusel:

a/ alad jaotada linnapea ja linnanõunikkude vahel osakondi moodustamata,

b/ panna kõigi alade lähem juhtimine linnapeale, kes seda teostab koos linna-

³⁶ Ib., § 104 p.6, 333.

³⁷ Ib., § 105.

sekretäriaga või

c/ mõnede alade lähem juhtimine
panna linnasekretärile ³⁸;

3/ kolmanda astme linnades linnapea või linnavanema läbi ³⁹.

Eelnimetatud linnavalitsuse töö-
kord, mille koostab linnavalitsus, kiidab heaks linnavo-
likogu ja kinnitab järelevalve asutis, määrab linnavalitsuse üksikasjaliku töökorralduse ja linnavalitsuse kollegiaalsele arutamisele kuuluvad asjad ⁴⁰. Eeltoodust ei selgu, kas maksude määramine kuulub linnavalitsuse kollegiaalsele arutamisele kuuluvate asjade hulka või mitte. Kui väljuda IS § 333 sõnastusest „Linnavalitsus määrab ... maksu ...“, siis tuleb järeldada, et maksu määramine kuulub kollegiaalsele arutamisele kuuluvate asjade hulka, eriti veel seepärast, et IS § 104 sõnastuse kohaselt „Linnavalitsuse võimkonda kuulub: ... maksude määramine ...“ ja et kolmanda astme linnades maksude määramise otsustab linnapea

³⁸ Ib., § 106. linnavalitsuse. Tartu I, 1933, lk. 30.

³⁹ Ib., § 88. - Kogukonnamaksu võtmise kord Tallin-

⁴⁰ Ib., § 107. ja 1.

Tartu linnavalitsuse juhatuskiri, op. cit.

või linnavanem ära kuulnud abilinnapea või abilinnavanema arvamuse⁴¹.

Sama seisukohta tõendab ka "Tartu linnaomavalitsuse juhatuskirja" §12 p. a, mis kehtib Tartu linnavalitsuse töökorrana niivõrd, kui võrd ta pole vastuolus 1938.a. kehestatud LS⁴².

Arvesse võttes, et teatud linnaomavalitsuse maksude juures on maksukohuslaste arv väga suur - eriti suurtes linnades - on konkreetsete linnaomavalitsuste poolt antud maksumääruste ja linnavalitsuse töökorra alusel pandud maksustamisotsuste valmistamine mõnele linnavalitsuse osakonnale, kes seda siiski teostab linnavalitsuse nimel⁴³. Et mainitud juhtudel linnavalitsuse osakonnad teotsevad linnavalitsuse ülesandel ja nimel, seda tõendab asjaolu, et vaie - legaalterminoloogia järgi vastulause - esitatakse mitte linnavalitsuse osakonnale vaid linnavalitsusele⁴⁴.

Organi teotsemise takistuste, s.o. organi kvalifikatsioonis esinevate isikute taandumise ja taandamise küsimus

⁴¹ Ib., §89.

⁴² Vt. Tartu linn väljaanne, Tartu I, 1933, lk. 30, Tartu linnaomavalitsuse juhatuskiri, §12.

⁴³ Ib., §28 p.8. - Kogukonnamaksu võtmise kord Tallinnas, RT 1938,101,876,II § 3 ja 4.

⁴⁴ Vt. Tartu linnaomavalitsuse juhatuskiri, op.cit..

linnanõunikud peavad kõik taanduma esitatud asi otsustami-
on LS sätete kohaselt lahendatud järgmiselt:

Linnapea, abilinnapea ja linnanõunikud taanduvad asjade otsus-
tamisel:

- 1/ asjus, milles osalisteks on nad ise, nende abikaasad, su-
gulased ülenevas või alanevas joones või sugulased külg-
joones kuni neljanda astmeni või hõimlased kuni teise ast-
meni;
- 2/ asjus, mis puudutavad nende eestkostmisel või hooldamisel
olevaise isikuisse või nende kasulapsisse või kasuvane-
maisse;
- 3/ asjus, milles nad olid või on asjaosaliste seaduslikud
esindajad või volinikud;
- 4/ asjus, millest nad on huvitatud isiklikult või mõni p.1
ja 2 tähendatud isikuist või nende volitaja;
- 5/ asjus, mis puudutavad nende endi tegevust ⁴⁵.

Juhul, kui taandumise tagajärjel jääb otsustamata linna-
valitsuse otsustamisele kuuluv asi, otsustab asja linnavalit-
suse koosseisu kuuluv isik, kes ei pea taanduma, teatades
oma otsusest järelevalveks Siseministrile. Kui linnapea ja

§ 12 p. k. - Kogukonnemaksu võtmise kord Tallinnas, op.cit.,
II § 6.

⁴⁵ Vt. LS, op. cit., § 113 lg.1.

linnanõunikud peavad kõik taanduma, esitatakse asi otsustamiseks Siseministrile ⁴⁶.

Ammuksamenetlus ⁴⁷ esineb kõigi linnasemavalitsuse mak-
sude alal ja tema teostamise üldaluseks on IS säte, mille
kohaselt linnasemavalitsus on õigustatud
nõudma tarvilikke teateid kõigilt
isikuilt või nõnda seaduslikelt esindajailt vastavate isiku-
te maksekohustuse kindlakstege-
miseks ⁴⁸ seega võib teateid nõuda ka nendelt, kelle
maksekohustus on ainult arvatav ⁴⁹.
Isikute arvokul võib nõnda esindajailt nõuda teateid ainult
niivõrd, kui need teated puudutavad esindajate valitsemisel
olevate varadesse ja tuludesse ⁵⁰. Saevaste riigi- ja
teised omavalitsusvahendid on kohustatud lin-
nasemavalitsuse järelevalvumise peale vajalisi tea-

⁴⁶ Ib., §113 lg.2.

Ammuksamenetluse teostamise üksikasjalikus sättes

⁴⁷ Vt. SMPK lk. 11.

⁴⁸ Vt. IS. op.cit., § 341 lg. 1.

⁴⁹ Ib., §341 lg.2.

⁵⁰ Ib., §344.

§ 4.

Ammundusmenetlus.

Ammundusmenetlus⁴⁷ esineb kõigi linnaomavalitsuse maksude alal ja tema teostamise üldaluseks on IS säte, mille kohaselt linnavalitsus on õigustatud nõudma tarvilikke teateid kõigilt isikult või nende seaduslikelt esindajailt vastavate isikute maksukohustuse kindlakstege-
miseks - seega võib teateid nõuda ka nendelt, kelle maksukohustus on ainult arvatav⁴⁸. Isikute äraolekul võib nende esindajailt nõuda teateid ainult niivõrd, kui võrd teated puudutavad esindajate valitsemisel olevatesse varadesse ja tuludesse⁴⁹. Seevastu riigi- ja teised omavalitsusasutised on kohustatud linnavalitsuse järelepärimise peale vajalisi teateid andma⁵⁰.

Ammundusmenetluse teostamise üksikasjalikumad sätted

⁴⁷ Vt. supra lk.11.

⁴⁸ Vt. IS, op.cit., § 341 lg. 1.

⁴⁹ Ib., §341 lg.2.

⁵⁰ Ib., §344.

leiduvad:

1/ IS - paragrahvides, mis käsitlevad üksikuid linnaomavalitsuse makse;

Näiteks:

a/ kogukonnamaksu käsitlevates sätetes on ette nähtud, et kõik kinnisvara omanikud või nende asemikud on kohustatud andma linnavalitsusele kõigi nende majades elanud isikute nimestiku⁵¹.

b/ lõbustusmaksu alla käivate ettekannete, pidustuste ja lõbustuste korraldajad on kohustatud teateid andma korraldatavate ettekannete, pidustuste ja lõbustuste kohta⁵².

2/ konkreetsete linnaomavalitsuste poolt antud maksumäärustes;

Näiteks:

a/ Tallinna linna administratiivpiires on kõik jalgratta omanikud kohustatud oma sõiduotstarbel peetavaid jalgrattaid registreerima⁵³.

51 Ib., § 185.

52 Ib., § 322.

53 Vt. Tallinna jalgrataste registreerimise sundmäärus, RT 1939, 17, 136, §1.

b/ Tartu linna administratiivpiires asetsevate kinnisvarade omanikud või nende asemikud on kohustatud andma linnavalitsusele teatelehed kinnisvarade koosseisu ja sisetulekute üle ⁵⁴.

c/ Tartu linna administratiivpiires on õigus veoäri pidada ainult neil isikuil, kes omavad selleks politsei poolt antud loa - loa väljastamisest peab politsei otsekohe teatama linnavalitsusele ⁵⁵.

3/ AMS - kuid need tulevad rakendamisele ainult juhul, kui pp 1 ja 2 tähendatud allikates ei leidu vastavaid sätteid ⁵⁶.
Sel juhul tulevad rakendamisele AMS sätted mis käsitlevad ammendusmenetlust või legaalterminoloogia järgi "selgitava menetlust" ja tõendeid ⁵⁷.

⁵⁴ Vt. IS, op. cit., §208. - Sundmäärus kinnisvarade üle teadete andmise kohta Tartu linnas, RT 1938,44,411,§1.

⁵⁵ Vt. Tartu linna sundmäärus töövoorimehe ameti pidamise kohta, Liivimaa Kubermangu Teataja nr.18,19,20 - 1895.a. § 1 - 3.

⁵⁶ Vt. AMS, op. cit., §1.

⁵⁷ Ib., § 49 - 76.

§ 5.

Tuvastusmenetlus.

Üldiselt esineb tuvastusmenetlus valdus- ja liiklusmaksude alal⁵⁸. Et ka linnaomavalitsuse maksud omas enamuses kuuluvad mainitud maksude liiki, siis esineb ka omavalitsusmaksude alal tuvastusmenetlus.

Tuvastusmenetluse üldaluseks on IS säte, mille kohaselt l i n n a v a l i t s u s, vastavalt seadustele ja linnavolikogu otsustele, m ä ä r a b l i n n a o m a v a l i t s u s e h e e k s v ö e t a v a m a k s u m a k s u k o h u s l a s t e l e⁵⁹. Et tuvastusmenetlus, nagu eespool näidatud⁶⁰, haarab järgmisi momente:

- a/ andmete hankimist maksustamise aluse kohta;
- b/ saadud andmete hindamist;
- c/ andmete põhjal maksu määramist sellekohase otsuse tuletamise ja vormuleerimise läbi;
- d/ otsuste teatamist asjaosalistele üksikuil konkreetseil maksustamisjuhtudel;

siis vastavalt sellele vaatleme ka tuvastusmenetluse kohta

⁵⁸ Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksudusõiguse põhiprobleemid, op.cit., lk. 63.

käivaid sätteid:

A. Andmete hankimise lähem kord on ette nähtud:

1/ IS paragrahvides mis käsitlevad üksikuid linnaomavalitsuse makse;

Näiteks lõbustusmaksu määramiseks on lõbustusmaksu alla käivate ettekannete, pidustuste ja lõbustuste korraldajad kohustatud, kui maksustamine toimub pääsmete alusel, pääsmete raamatud saatma linnavalitsusse registreerimiseks, kui aga maksustamine toimub istekohtade järgi - teatama istekohtade arvu ⁶¹.

2/ konkreetsete linnaomavalitsuste poolt IS alusel antud maksumäärustes ⁶²;

Nii kohustatakse kogukonnamaksu määrukses linnavalitsust nõutama andmeid maksukohuslase tulumaksu kohta ⁶³.

3/ riigi keskhalduse poolt antud määrustes maksunduse alal ⁶⁴;

⁵⁹ Vt. IS, op. cit., §333.

⁶⁰ Vt. supra lk. 11.

⁶¹ Vt. IS, op. cit., §322.

⁶² Ib., § 189, 216, 225, 230, 232, 242, 246, 255 jt.

⁶³ Vt. Määrus kogukonnamaksu normide ja laekumise korra kohta Tartus, RT 1937, 38, 351.

4/ IS alusel antud linnavalitsuse töökorras ⁶⁵.

B. Peale tarvilikkude andmete kogumist tuleb linnavalitsusel neid hinnata. Et selle kohta IS ei ole toodud lähemaid sätteid, siis tulevad siin rakendamisele AMS sätted, millede kohaselt linnavalitsus otsustab kogutud andmete üle oma v e e n d u m u s e järgi, milleni ta on jõudnud peale põhjalikku tutvumist kõigi selgitatud asjaoludega. Ta v ö i b jätta tõendusi arvestamata, kui tal on põhjendatud kahtlus tõenduse ehtsuse, usaldusväärsuse või täpsuse kohta ⁶⁶.

C. Jõudnud kogutud andmete suhtes kindlale seisukohale, määrab linnavalitsus vastava otsusega maksukohuslaselt võetava maksu summa. Et eelpool tsiteeritud IS, maksuseadustes ja -määrustes ei ole maksustamisotsuse sisu lähemalt sätitud, siis tuleb ka selles osas rakendamisele AMS. Vastavalt AMS peab otsus sisaldama:

1/ otsuse teinud linnavalitsuse nimetust,

2/ otsuse tegemise aja,

3/ maksu nimetuse ja maksu summa,

⁶⁴ Vt. Määrus tulu- ja lisaärimaksu vastuvõtmise kohta linna- ja vallavalitsustes, RT 1939, 67.

⁶⁵ Vt. IS, op.cit., §107. - Tartu linnaomavalitsuse juhatuskiri, op.cit., §28 p.8.

⁶⁶ Vt. AMS, op.cit., § 53 ja 54.

- 4/ maksu määramise õigusliku aluse ja selle põhistuse, ^{aktiiv-}
5/ maksu tasumise aja ja korra ning tasumata jätmise taga-
mõt järjed,
6/ vaide või kaebuse esitamise aja ja korra,
7/ otsuse teinud organi, resp. ametniku allkirja ⁶⁷.
Maksustamisotsus peab olema kirjalik ⁶⁸.

D. IS kohalt peab linnavalitsus maksukohuslasele teatama vähemalt 2 nädalat enne maksu tähtaega - kui seadus ei määra teisiti - temale määratud maksusumma ⁶⁹. Et selle ülesande teostamise kohta puuduvad IS lähemed sätted, siis tulevad jällegi rakendamisele AMS sätted - erand, kui mõnes maksumääruses on ette nähtud selle kohta eri kord ⁷⁰. Kuna AMS sätted on sellel alal üksikasjalikult väljatöötatud, siis pole mõtet neid siin tsiteerima hakata.

Kuigi AMS ja maksumäärustes räägitakse "otsusest" on maksustamise alal tegemist ainult "korraldusega", sest juriidiliselt kuuluvad kõik maksustamiskorraldused või legaaltermi-

⁶⁷ Ib., §77, 78.

⁶⁸ Ib., § 80. - LS, op. cit., § 334.

⁶⁹ Vt. LS. Op. cit., §334.

⁷⁰ Vt. AMS, op. cit., §35 - 43. - Kogukonnamaksu

noloogia kohaselt maksustamisotsused primaarsete eksekutiiv-
aktide kategooriasse - nad on administratiivaktid materjaalses
mõttes ⁷¹.

Õiguskaitsemenetlus.

§6.

Õiguskaitse teostamise viisid.

Maksunduse alal võib õiguskaitse toimuda kahel viisil:

- 1/ otseselt üldise administratiivkohtu kaudu, alludes sel
juhul üldisele administratiivkohtu menetluse korrale vä-
haste eranditega.
- 2/ eriliste administratiivsete koosteamistite kaudu, kusjuures
viimaseks instantsiks on üldine administratiivkohus ⁷².

Neil on nii riigi- kui ka eraõiguse maksunduse alal
rakendatud viimati mainitud õiguskaitse teostamise viis ⁷³.

Selle viisi rakendamisel kasutab õiguskaitsemenetlus kaheks

võtmise kord Tallinnas, op. cit., § 5.

⁷¹ Vt. A.-T. Kliimann, Administratiivakti teooria, Tartu,
1932, lk. 200 jj. - J. Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse
põhiprobleeme, op. cit., lk. 120 jj.

⁷² Vt. J. Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiproblee-
me, op. cit., lk. 66.

3. peatükk.

Õiguskaitsemenetlus.

§6.

Õiguskaitse teostamise viisid.

Maksunduse alal võib õiguskaitse toimuda kahel viisil:

- 1/ otseselt üldise administratiivkohtu kaudu, alludes sel juhul üldisele administratiivkohtu menetluse korrale väheste eranditega,
- 2/ eriliste administratiivsete kaebesutiste kaudu, kusjuures viimaseks instantsiks on üldine administratiivkohus ⁷².

Meil on nii riigi- kui ka omavalitsusmaksunduse alal rakendatud viimati mainitud õiguskaitse teostamise viis ⁷³.

Selle viisi rakendamisel jaguneb õiguskaitsemenetlus kaheks eri menetluskorraks -

- a/ vaidemenetluseks ja
- b/ administratiivseks kaebemenetluseks ⁷⁴.

⁷² Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, op. cit., lk. 66.

⁷³ Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, op. cit., lk. 66.

Vaidemenetlus käsitleb vaide esitamise ja otsustamise korda. Vaie või legaalterminoloogia kohaselt vastutulause, on maksumäärajale organile esitatud nõue võtta asi ümberotsustamisele. Oma juriidiliselt struktuurilt on vaie lihtne sooviavaldus, millele otsuse teinud organ võib, aga ei tarvitse reageerida, küll aga on ta kohustatud esitatud vaie vastu võtma ⁷⁵. Juhul, kui vaie võetakse sisulisele arutusele, siis tehakse otsus samal viisil nagu tehti algotsus - seega on ka siin tegemist tavalise administratiivse otsusega. Tehtav akt on oma juriidiliselt loomult alati administratiiv, mitte jurisdiktsiooniline akt ⁷⁶.

Administratiivne kaebemenetlus käsitleb kaebuse esitamist erikaebesutisele ning kaebuse arutamist ja otsustamist selle asutise poolt ⁷⁷. Administratiivkaebus on administratiivne kaitsevahend mis esitatakse asja otsustanud organist kõrgemale organile

⁷³ *ib.*, lk. 66.

⁷⁴ Vt. *supra* § 1.

⁷⁵ Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, *op.cit.*, lk.63. - A.-T.Kliimann, *op.cit.*, lk.197.

⁷⁶ Vt. A.-T.Kliimann *op.cit.*, lk.198.

⁷⁷ Vt. J.Vaabel, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme, *op.cit.*, lk.63.

n i l e administratiivse akti õiguspärasuse kontrollimiseks. Administratiivse kaebuse puhul on organ kohustatud niihästi vaidlust vastu võtma kui ka arutlema, sest siin on tegemist tõelise jurisdiktsioonilise küsimusega, mida kohtu asemel lahendab administratsioon ise. Sel puhul tehtud otsus on tõeline administratiivotsus, s.o. jurisdiktsiooniline akt ainult materiaalses mõttes ⁷⁸.

⁷⁸

Vt. A.-T.Kliimann, op.cit., lk.198,199.

§ 7.

Õiguskaitseorganid.

Õiguskaitse, s.o. nii vaide- kui ka administratiivse kaebemenetluse teostamiseks on vaja vastavaid organeid. See- ga tuleb esmajärjekorras selgitada:

- 1/ millised organid teostavad õiguskaitset linnaomavalitsuse maksunduse alal, ja
- 2/ nende organite korraldust, pädevust ja teotsemise takis- tusi.

Vastavalt IS sätetele on õiguskaitse organiteks maksude alal:

- 1/ linnavalitsus,
- 2/ linnavolikogu ja
- 3/ administratiivkohus ⁷⁹.

I. Kui võrrelda IS maksustamis- ja õiguskaitseorganeid tuvastavaid sätteid, siis näeme, et nii maksustamis- kui ka esimese astme õiguskaitseorganiks on l i n n a v a l i t s u s ⁸⁰. Kuna linnavalitsuse kui õiguskaitseorgani korral-

⁷⁹ Vt. IS, op. cit., §336, 337, 338.

⁸⁰ Ib., § 333, 334, 336-338.

duse ja teotsemise takistuste kohta ei leidu IS erisätteid, siis kehtivad siin samad üldised sätted, mis kehtisid linnavalitsuse kui maksustamisorgani kohta⁸¹.

Linnavalitsuse pädevusse kuulub vaidlusmenetluse teostamine või legaalterminoloogia järgi vastulausete läbivaatamine ja otsustamine⁸². IS terminoloogiast ja asjaolust, et kolmanda astme linnade linnapea või linnavanem teostab vaidemenetlust ärakuulates abilinnapea või abilinnavanema arvamust järeldub, et vaidemenetluse teostamine kuulub linnavalitsuse kollegiaalsele arutamisele kuuluvate asjade hulka⁸³. Sama seisukoht ilmneb ka konkreetsete linnaomavalitsuste maksumäärustest ja linnavalitsuse töökordadest⁸⁴.

II. Teise astme õiguskaitseorganiks on linnavolikogu⁸⁵. Et õiguskaitse menetlust käsitlevates normides ei leidu sätteid linnavolikogu kui õiguskaitseorgani kor-

81 Vt. supra § 3.

82 Vt., IS, op.cit., §337, 338.

83 Ib., §336, 89.

84 Vt. Kogukonnamaksu võtmise kord Tallinnas, op.cit., § 6. - Tartu linnaomavalitsuse juhatuskiri, op.cit., §12 p.k.

85 Vt. IS, op.cit., §337.

ralduse ja tema teotsemise takistuste kohta, siis tulevad sellel alal rakendamisele IS üldised sätted.

IS kohaselt koosneb linnavolikogu 12-60 linnavolinikust kes valitakse sellekohases eriseaduses ettenähtud alustel ja korras⁸⁶. Peale selle võtavad linnavolikogu koosolekust osa linnavoliniku õigustega linnapea, abilinnapea, linnavanem, abilinnavanem ja linnanõunikud juhul, kui nad ei kuulu linnavolikogu koosseisu⁸⁷. Toodust selgub, et linnavolikogu on kollegiaalne linnaomavalitsuse organ. IS sätete kohaselt peetakse selle organi koosolekuid tarviduse järgi ja tema tegevusse rakendamine toimub linnapea või linnavanema poolt kes ühtlasi juhatab ka tema koosolekuid⁸⁸. Ainult juhul kui linnapea, linnavanem, abilinnapea, abilinnavanem ja linnapea asetäitja ei või osa võtta linnavolikogu koosolekul asja arutamisest ja otsustamisest, v a l i b linnavolikogu linnavolinikkude seast koosolekuj juhataja⁸⁹. Linnavolikogu koosolekud on otsusevõimelised kui peale koosoleku juhataja võtab osa vä-

⁸⁶ Ib., §21, 22, 24.

⁸⁷ Ib., § 33.

⁸⁸ Ib., § 29, 30, 37, 38, 40.

⁸⁹ Ib., § 37 lg.2.

hemalt pool linnavolinike seaduslikust arvust - erand: tähtsamad majanduslikud küsimused, millede arutamiseks on nõutav 2/3 linnavolinike seadusliku koosseisu osavõtt⁹⁰. Otsused tehakse linnavolikogu koosolekul lihthäälteenamusega, kusjuures häälte poolnemisel avalikul hääletamisel otsustab koosoleku juhataja hääl, salajasel hääletamisel aga loetakse ettepanek tagasilükatuks, väljaarvatud valimised, mil puhul otsustatakse asi liisuga. Tähtsamad majanduslikud küsimused, milliste otsustamiseks on nõutav kvalifitseeritud kvoorum, otsustatakse 2/3 häälteenamusega⁹¹. Toodust selgub, et linnavolikogu tegevuse tegeelikuks juhiks on linnapea või linnavanem - seega on siin samuti rakendatud juhiprintsiip. Eriti kriipsutavad seda alla järgmised asjaolud:

1/ juhtudel, kui asjaolud ei kannata viivitust ja ei ole võimalik linnavolikogu kokku kutsuda, otsustab asja linnavanalitsus, teatades seesugustest otsustest järelevalveasutisele ning linnavolikogule järgmisel koosolekul⁹².

⁹⁰ Ib., § 32, 35.

⁹¹ Ib., § 34, 35.

⁹² Ib., § 31.

Kui arvesse võtame linnapea või linnavanema positsiooni linnavalitsuse töö juhtimise alal, siis võib õigusega öelda, et asja otsustajaks on tegelikult linnapea, seda enam, et kolmanda astme linnades linnavalitsuse moodustavad linnapea koos abilinnapeaga ⁹³:

2/ linnapea või linnavanem evib teatud mõttes "veto" õiguse. Nimelt võib ta seistada linnavolikogu otsuseid, mis ei kuulu järelevalveasutise kinnitamisele, kui ta leiab, et tähendatud otsused on vastuolus seadusega või kahjulikud linna- või üldhuvidele, ning anda asi linnavolikogule uueks otsustamiseks ⁹⁴.

L i n n a v o l i k o g u kui õiguskaitseorgani pädevusse kuulub administratiivse kaebemenetluse teostamine.

Linnavolikogu teotsemise takistus tekib linnavolinike taandumisest. Nimelt ei või linnavolik võtta osa asja arutamisest ega otsustamisest samadel põhjustel nagu see toodud on linnavalitsuse liikmete kohta ⁹⁵. Teotsemise takistus esineb

⁹³ Vt. supra § 3.

⁹⁴ Vt. LS, op.cit., §36.

⁹⁵ Ib., §54. - Vt. supra lk. 21.

juhul, kui taandumise tagajärjel langeb linnavolikke välja sel määral, et koosolek muutub otsusevõimetuks, - sel juhul otsustab asja linnavalitsus, teatades sellest otsusest järelevalveasutisele ⁹⁶. Arvesse võttes, et linnapea, linnavanem, abilinna- pea, abilinnavanem ja linnanõunikud, kui nad ei kuulu linnavolikogu koosseisu, võtavad osa linnavolikogu koosolekute- test linnavoliniku õigustega, on ette nähtud, et ka nemad peavad samadel alustel taanduma ja peale selle nende küsimuste otsustamisest, mis puudutavad nende endi tegevust ⁹⁷.

Eeltoodu põhjal on linnavolikogu korraldus administratiivse kaebemenetluse teostamisel järgmine:

Vastava linnavolikogu koosoleku kutsub kokku linna- pea või linnavanem ⁹⁸. Linnavolikogu valib administratiivse kaebemenetluse teostamise ajaks linnavolinike seast koosoleku juhataja, kusjuures koosolek on otsusevõimeline, kui koos on peale koosoleku juhataja vähemalt pool linnavolinike seaduslikust arvust ⁹⁹. Otsused tehakse lihthäälteenamusega ¹⁰⁰. Linna-

⁹⁶ VT. IS, op.cit., § 32, 35, 54.

⁹⁷ Ib., §33, 55.

⁹⁸ Ib., §29.

⁹⁹ Ib., § 32, 35, 37 lg.3 ja 55.

¹⁰⁰ Ib., § 34.

pea, abilinnapea, linnavanem, abilinnavanem ja linnamõunikud ei võta koosolekust osa /taanduvad/ ¹⁰¹.

III. Kolmanda astme õiguskaitseorganiks IS kohaselt on administratiivkohus ¹⁰². IS ei säti administratiivkohtu, kui õiguskaitseorgani korraldust, sest see on ettenähtud AKK. AKK kohaselt võib kaevata nii linnavolikogu kui ka linnavalitsuse ja nende osakondade /komisjonide/, samuti linna peaja linnavalitsuse üksikute liikmete otsuste, korralduste ja määruste peale, kui selles avaldub maksvate seaduste või määruste rikkumine ¹⁰³. Kõigi eelpoolloendatud organite tegevuse peale esitatavad kaebused alluvad Ringkonnakohtule mille korraldus on ettenähtud KS ¹⁰⁴. Ringkonnakohtu otsuste peale võib omakorda revisjonikaebust esitada Riigikohtule mille korraldus on samuti ettenähtud

101 Ib., § 55.

102 Ib., §338.

103 Vt. AKK, op. cit., § 2.

104 Ib., § 3. - Kohtute seadustik, SK I, 1938, 5, 1, §13 - 21.

KS ¹⁰⁵. Toodust selgub, et LS mainitud kolmanda astme õiguskaitseorgan kujutab iseenesest kaheastmelist õiguskaitseorganit. Kogusummas on seega võimalik läbida neli instantsi, kes asuvad teineteise suhtes superordineeritud seisundis.

106. Samavõrdsuseid sätteid sisaldavad ka mõned konkreetaste linnavalitsuste poolt antud maksuäärused ¹⁰⁷. Et LS peale eelpoolmärgitud sätte vaidemenetlust lähemalt ei käsitle, tulevad siin rakendada AMS sätteid. Nii peab v a i e, legaalterminoloogia kohaselt v a s t u l a u a e, olema kirjalik ja peab sisaldama:

- 1/ linnavalitsuse nimetat kuhu ta on sihitud,
- 2/ vaide esitaja nimed ja aadressid,
- 3/ millise korralduse, või legaalterminoloogia järgi, otsuse vastu vaideldakse ja mida palatakse,
- 4/ vaide esitaja allkirja ¹⁰⁸

Vaides ¹⁰⁵ Vt. Kohtute seadustik, op. cit., §25-28. ka voli- niku elukoht olema vaidel märgitud ¹⁰⁹. Vaide esitajaks

¹⁰⁶ Vt. LS, op.cit., §336.

¹⁰⁷ Vt. Kogukonnamaksu võtmise kord Tallimas, op.cit., §6.

¹⁰⁸ Vt. AMS, op.cit., §16, 17.

§ 8.

Vaidemenetlus.

IS sätete kohaselt võib maksukohuslane kahe nädalaja jooksul, arvates maksulehe kättesaamisest, esitada maksustamise kohta linnavalitsusele vaide¹⁰⁶. Samasuguseid sätteid sisaldavad ka mõned konkreetsete linnaomavalitsuste poolt antud maksumäärused¹⁰⁷. Et IS peale eelpoolmärgitud sätte vaidemenetlust lähemalt ei käsitle, tulevad siin rakendamisele AMS sätted. Nii peab vaie, legaalterminoloogia kohaselt vastulause, olema kirjalik ja peab sisaldama:

- 1/ linnavalitsuse nimetust kuhu ta on sihitud,
- 2/ vaide esitaja nimed ja aadressi,
- 3/ millise korralduse, või legaalterminoloogia järgi, otsuse vastu vaieldakse ja mida palutakse,
- 4/ vaide esitaja allkirja¹⁰⁸.

Vaiet võib esitada ka isiku volinik, kuid siis peab ka voliniku elukoht olema vaidel märgitud¹⁰⁹. Vaide olulisteks

¹⁰⁶ Vt. IS, op.cit., §336.

¹⁰⁷ Vt. Kogukonnamaksu võtmise kord Tallinnas, op.cit., §6.

¹⁰⁸ Vt. AMS, op.cit., §16, 17.

osisteks on:

1/ palve, et asi uuesti läbivaadatakse ja

2/ vaide esitaja allkiri ¹¹⁰.

Nende puudumisel saadetakse vaide tagasi. Isiku eest, kes kirjaoskamatusel, haiguse või keha vea tõttu ei saa allakirjutada, võib tema palvel alla kirjutada keegi teine isik, kuid see peab olema vaites äramärgitud ¹¹¹. Teised vormipuudused ei õigusta linnavalitsust keelduma vaide arutamisele võtmast.

Kui need takistavad vaide lahendamist, peab linnavalitsus neist teatama vaide esitajale ning määrama kohase tähtaja nende parandamiseks ja alles selle tähtaja möödumisel loetakse vaide esitamatuks ¹¹². Kui vaide esitaja või tema voliniku elukoht on jäetud märkimata, siis jäetakse vaide seisma kuni elukoha teatamiseni, kuid seda ei oodata mitte üle ühe kuu, millise tähtaja möödumisel, kui elukohta ei teatata, loetakse vaide esitamatuks ¹¹³.

109 Ib., § 17.

110 Ib., § 18.

111 Ib., § 17.

112 Ib., § 20.

113 Ib., § 21.

Koos vaidega peab selle esitaja esitama linnavalitsusele ka kõik andmed ja tõendused, mis temal asja kohta olemas, kusjuures tõendusena võib kasutada kõike seda, mis aitab kaasa asjaolu selgitamisele ja mis ei ole vastuolus seadusega ¹¹⁴.

Et vaide esitamise tähtaeg on LS märgitud "kahe nädala jooksul arvates maksulehe kättesaamisest", siis on vaide esitamise viimaseks päevaks teise nädala samanimeline päev, mis vastab sellele päevale, mil maksuleht kätte anti ¹¹⁵. Kui vaide saadetakse postiga, siis on mõõduandev see postitempli kuupäev, millega kiri esimesena on märgitud mõnes Eesti postiasutises ¹¹⁶.

Kui linnavalitsuse töökorra eeskirjade või asja iseloomu järgi ei ole asja võimalik otsustada vaide ega sellele lisandatud tõenduste või linnavalitsuses olevate andmete põhjal, kuna seda, kas asjaolu on tõendatud või mitte, otsustab linnavalitsus oma veendumuse järgi peale põhjalikku tutvumist tõenditega, peab linnaval-

¹¹⁴ Ib., § 49 lg. 1, 53.

¹¹⁵ Ib., § 45.

¹¹⁶ Ib., § 48.

litsus tarvilikud asjaolud selgitama, kusjuures tal on õigus nõuda vaide esitajalt täiendavate andmete ja tõenduste esitamist, määrates selleks tähtaja¹¹⁷. Kuigi selle täiendava tuvastusmenetluse käigu ja ulatuse määrab linnavalitsus ex officio, silmaspidades, et selle kaudu selguksid vaide otsustamiseks tarvilikud asjaolud, ning et kõik see toimuks võimalikult otstarbekohaselt, kiirelt, lihtsalt ja väheste kuludega, tuleb võimaldada vaide esitajal kaitsta oma õigusi¹¹⁸.

Vaide sisuline otsustamine, samuti tehtud otsuse kätte andmine toimub samaselt kui tuvastusmenetluse puhul¹¹⁹.

117 Ib., § 49 lg. 2, 54.

118 Ib., § 50, 51. Ib., § 53.

119 Vt. supra § 5. Ib., § 46.

122 Ib., § 53.

123 Vt. supra § 8.

124 Vt. ANS ep. eit., § 44, 53.

§ 9.

Administratiivne kaebemenetlus.

Kui vaide esitaja ei rahuldu vaide asjus tehtud linnavalitsuse otsusega, siis võib ta kahe nädala jooksul, arvates otsuse kättesaamise päevast, esitada linnavalitsuse otsuse peale administratiivse kaebuse linnavolikogule ¹²⁰. Samadel põhjustel kui vaidemenetluse puhul, tulevad ka siin rakendamisele AMS sätted.

Kaebus tuleb esitada kirjalikult ¹²¹. Ta kirjutatakse linnavolikogu nimele, kuid esitatakse linnavalitsusele ¹²². Kaebuse sisu ja selle osiste ning esitamise tähtaja kohta kehtivad samad sätted, kui vaidemenetluseski ¹²³. Kui kaebus on õigeaegselt esitatud ja defektideta, siis arvates kaebuse saamise päevast, viimast mitte kaasalgedes, seitsme päeva jooksul peab linnavalitsus kaebuse koos asjasse puutuva materjaliga esitama linnavolikogule ¹²⁴. Kaebuse sisuline

120 Vt. LS, op., cit., § 337.

121 Vt. AMS, op. cit., § 16.

122 Ib., § 83.

123 Vt. supra § 8.

124 Vt. AMS op. cit., § 44. 83.

otsustamine toimub linnavolikogus. Kui linnavolikogu leiab, et asja ei saa otsustada kaebuse ja sellele lisandatud tõenduste või linnavolikogus olevate andmete põhjal, toimetab linnavolikogu ise või laseb linnavalitsusel koguda tarvilikke tõendeid ¹²⁵. Kui linnavolikogu ühineb linnavalitsuse otsuse ja selle põhistusega, siis ta ei ole kohustatud oma otsust uuesti põhistama ¹²⁶.

Linnavolikogu otsuse teadaandmine toimub nagu tuvastus- ja vaidemenetluse puhulgi AMS sätete kohaselt.

Vaadeldes mõningate konkreetsete linnaomavalitsuste poolt antud määrusi selgub, et vaidemenetluse korras tehtud otsuste peale tuleb kaevata administratiivkohtu korras mitte aga administratiivse kaebemenetluse korras. Need sätted on vastuolus LS sätetega ja neid ei saa rakendada. ¹²⁷

125 Ib. § 49, 85 lg. 3.

126 Ib. § 85 lg. 2.

127 Vt. Kogukonnamaksu võtmise kord Tallinnas, op. cit.,

§ 7. - Kogukonnamaksu võtmise kord Tõrvas, RT 1939, 19, 135, II, § 7.

§ 10.

Õiguskaitse administratiivkohtu korras.

Linnaseaduse sätte kohaselt võib linnavolikogu poolt administratiivse kaebuse asjus tehtud otsuse peale kaevata administratiivkohtu korras ¹²⁸. Selle õiguskaitse viisi teostamise kord on üksikasjalikult sätestatud AKK ja vastavalt sellele on kohaldatud ka seda kaebamiskorda käsitlevad LS sätted ¹²⁹.

- 1/ haridus- ja kohtu-
- 2/ ainsajade-
- 3/ majandus- ja transpordi-

128 Vt. LS § 338.
129 Võrdle LS § 338, 339 ja AKK § 9, 11⁺, 13.

määrustega ei ole tühistatud või muudetud.

2/ Sõjavägede Juhataja 4. peatükk. e v a l k i r j a l l -
k u l n Eesti Omavalitsuse loomine ja sellest a n d -
m a s s a d u s e t i n g i t u d m u u d a t u s e d . 130.

Pagedas seitsmendal valitusel anti Eesti Omavalitsuse
§ 11.
poolt 14. okt. 1941. "Eestis kehtiv õiguse määrus", mille
Muudatused linnaomavalitsuse
kohaselt kehtestati seadused ja määrused, mis kehtisid veel
maksustamis- ja õiguskaitseorganites.
kuuni 21. VI 1940., kuid seda ei ole vastuolus kehtiva

Peale Eesti maa-ala vabastamist NSV Liidu vägedest,
loodi Saksa Põhja-Tagala Sõjavägede Juhataja poolt E e s t i
O m a v a l i t s u s , mis koosnes järgmisest viiest direk-
tooriumist:

- 1/ haridus- ja kohtu-, õigused ja kohtud Riigidirektorile,
- 2/ siseasjade-, vusse ainult linna-, valia- ja maakonnavalit-
- 3/ majandus- ja transpordi-, vabastage 20 § 203, V3 § 204 ja
- 4/ sotsiaal- ja nimetas kohtu- ja sotsiaalselt ainult linna-
- 5/ põllutöödirektooriumist. ja maakonnavalitsused, Sõlles

Direktooriumide juhid olid õigustatud:

- 1/ teostama oma ametitoimetusi "Sõjavägede Juhataja nimel"
s e n i s t e s e a d u s t e j a m ä ä r u s t e
järgi, kui v õ r d n e e d Sõjavägede Juhataja

määrustega ei ole tühistatud või muudetud,

2/ Sõjavägede Juhataja eelneval kirjali-
kul nõus olekul üksikutel kordadel and-
ma seaduse jõulisi määrusi¹³⁰.

Tugedes eeltoodud volitusele anti Eesti Omavalitsuse poolt 14.okt. 1941. "Eestis kehtiva õiguse määrus", mille kohaselt kehestati seadused ja määrused, mis kehtisid meil kuni 21. VI 1940., kuivõrd nad ei ole vastuolus kehtiva korraga või kuivõrd neid ei muudeta erimäärustega¹³¹.

Selle määruse alusel rakendati uuesti tegevusse endis-
te seaduste alusel kohalikud omavalitsused, kuid mitte täi-
es ulatuses, sest kasutades põhimõtet, et Vabariigi Valit-
suse ja Siseministri õigused on kandunud Sisedirektorile,
rakendati tegevusse ainult linna-, valla- ja maakonnavalit-
sused, s.o. Sisedirektor, käsitades LS § 392, VS § 204 ja
MS § 228 sätet, nimetas komissaarselt ametisse ainult linna-
valitsused, vallavalitsused ja maakonnavalitsused. Sellist

¹³⁰ Vt. AT 1941, 1, 1.

¹³¹ Ib., 1941, 2, 8.

sammu õigustati asjaoluga, et kohalikud omavalitsused ei saa oma tegevust täies ulatuses alustada majandusliikude raskuste tõttu, nimelt olid kõik nende varad ja kapitalid bolshevikkude võimuloleku ajal natsionaliseeritud.

Toodud põhimõtted ei ole kuni tsiviilvalitsuse sisse- seadmise aktini otseselt kusagil fikseeritud, küll aga ilmnevad nad, kui võrrelda omavalitsuseseaduste sätteid avaldatud määruste sätetega ¹³².

Tsiviilvalitsuse sisseseadmise aktiga ja Eestis kehtiva õiguse määrusega on kinnitatud endine olukord, s.o. komissaarsuse põhimõtte rakendamine ¹³³. Selle põhimõtte otseseks järelduseks linnaomavalitsuste alal on see, et linnavolikogu tegevus on täies ulatuses seistatud ja kõik tema funktsioonid on pandud komissaarselt ametisse nimetatud linnavalitsusele ¹³⁴. Komissaarse linnavalitsuse otsused neis asjus, mis muidu kuuluvad volikogu otsustamisele, kuuluvad järele-

132 Võrdle Perekonnaseisu Seadus RT 1925, 191/192, 110 ja Perekonnaseisu Korraldamise Määrus AT 1941, 2, 11. - Vallaseadus § 115 - 121 ja Valdade kogukonnamaksu võtmise ja kasutamise määrus AT 1941, 8, 43. - LS § 165 - 172 ja Tallinna linnapea poolt antud määrused AT 1941, 5, 30; 1941, 13.

133 Vt. AT 1941, 10, 50; AB 1942, 1, lk.3; 1942, 1, lk.4.

134 Vt. LS op. cit., § 392 lg. 2 ja 3.

valveasutise kinnitamisele, väljaarvatud need, mis seaduse põhjal kuuluvad mõne teise kõrgema ametiasutise kinnitamisele.

Peale Eesti Omavalitsuse sisseseadmist rakendati Eesti maa-alal ajutiselt tegevusse erilised Kriminaalkohtud ¹³⁵.

Alates 11. aprill 1942. kehestus "Määrus ajutise õigusemõistmise teostamise kohta maaomaste kohtuasutiste poolt" ¹³⁶,

millega lubatakse tegevust alata kriminaal ja tsiviilkohtutel endiste seaduste alusel. Administratiivkohtute tegutsemiseks ei ole luba antud.

Vaidemenetluse alatuses ei tehta komisjaarsuse põhimõtte rakendamise ning loogist mandatust, sest vaidemenetluse organiks on linnavalitsus, kes ka nüüd tegutseb endiselt, s.o. endiste seaduste, määruste ja linnavalit-

¹³⁵ Vt. AT 1941, 1, 3.

¹³⁶ Vt. AB 1942, 17 lk. 180 ja 1942, 26 lk. 278.

§ 12.

Muudatused maksustamis- ja õiguskaitsemenetluses.

Komissaarsuse põhimõtte rakendamine ei põhjusta linnaomavalitsuse maksunduse alal ei ammendus- ega tuvastusmenetluses mingisuguseid muudatusi, sest komissaarselt on rakendatud ametisse mitte linnapea, resp. ülemlinnapea ja linnavanem, vaid kogu linnavalitsus. Linnavalitsuse maksunduse alal võivad muudatused tulla ainult maksumääruste selle osa rakendamisel, kus linnavalitsus asendab linnavolikogu - määrab konkreetse^{id} maksunorme ja tähtaegu - kuid need ei puuduta ammendus- ega tuvastusmenetlust.

V a i d e m e n e t l u s e ulatuses ei tekita komissaarsuse põhimõtte rakendamine mingisugust muudatust, sest vaidemenetluse organiks on linnavalitsus, kes ka nüüd tegeleb endiselt, s.o. endiste seaduste, määruste ja linnavalitsuse töökorra alusel niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus Saksa riigi poolt loodud uue korraga.

Administratiivset k a e b e m e n e t l u s t ei saa praktiliselt üldse rakendada, sest linnavolikogu tegevus on seistatud ja tema ülesanded pandud linnavalitsusele. Teistkordselt arutada üht ja sama kaebust ühes ja samas koos-

seisus pole mingit mõtet. kuigi arutamise korrad erinevad, jäävad otsused sisuliselt siiski samadeks.

Kaebamine administratiivkohtu korras langeb ära seetõttu, et administratiivkohtud ei ole veel oma tegevust alustanud. Kui nad aga tegevusse rakendatakse, siis avaneb võimalus administratiivset kaebemenetlust asendada kaebamisega administratiivkohtu korras, kui vastavalt muuta Linnaseadust¹³⁷.

Ametlik Teataja 1941, 1942.

Zeitschrift des Generalkommissars in Reval, 1942.

Riigi Teataja.

¹³⁷ Vt. AKK § 5.

Osundatud teosed ja allikad.

A.-T. K l i i m a n n, Administratiivakti teooria, Tartu 1932.

Tartu linna väljaanne, Tartu I, Tartu 1933.

I. V a a b e l, Eesti riigi-maksundusõiguse põhiprobleeme,
Tartu, 1934.

I. V a a b e l, Sissejuhatus finantsõigusteadusse, Tartu 1939.

Ametlik Teataja 1941, 1942.

Amtsblatt des Generalkommissars in Reval, 1942.

Riigi Teatajad.